

2. Бурджалов Ф. Э. Типы социальной политики: концепции, практика / Ф. Э. Бурджалов, И. В. Гришин, З. Я. Сванидзе, И. Б. Соболева // Общество и экономика. – 1997. – № 5. – С. 13-27.
3. Вейбуль Й. Коротка історія Швеції / Й. Вейбуль. – Стокгольм: шведський інститут, 1997. – 164 с.
4. Волков А. М. Швеція: соціально-економічна модель / А. М. Волков. – М. : Думка, 1991. – 98 с.
5. Загальна історія держави і права : навчальний посібник / за ред. К. Н. Батира. – М. : Проспект, 2006. – 498 с.
6. Можаяев В. Чи сумісна шведська модель з глобалізацією і “євроінтеграцією”? / В. Можаяев // Людина і праця. – 2001. – № 4.
7. Попова А. В. Історія держави і права зарубіжних країн. – М. : Юрайт, 2005.
8. Туленков М. В. Політика соціального захисту : монографія / М. В. Туленков, Ю. Ж. Шайгородський. – К. : Центр соціальних комунікацій, 2011. – 184 с.
9. Швеція – государство всеобщего благополучия // Economic education. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.empitry.com/392-shveciya-gosudarstvo-vseobshhego-blagopoluchiya.html>
10. Hecló H. Policy and politics in Sweden / H. Hecló, H. Madsen. – Philadelphia : Temple University Press, 1987. – P. 154.
11. Henningsen B. Der Wohlfahrtsstaat Schweden / B. Henningsen. – Baden-Baden : Nomos Verlag, 1986. – S. 92-93.
12. Kraus K. Sozialstaat in Europa. Geschichte, Entwicklung, Perspektiven / K. Kraus, T. Geisen. – Wiesbaden : Westdeutscher Verlag, 2001. – S. 178.

Мудролюбова Н. А. Проблемы в социальном секторе на примере Королевства Швеции.

Статья посвящена исследованию проблем развития в социальной сфере Королевства Швеции. Проанализированы позитивные и негативные факторы генезиса шведской модели и компонентов системы социальной защиты населения Королевства Швеции. Раскрыты причины необходимости сокращения программ социальной защиты граждан.

Ключевые слова: государство всеобщего благоденствия, социальная защита населения, социальная справедливость, государственное социальное страхование, Королевство Швеция.

Mudrolyubova N. O. The problems in the social sector by the example of Kingdom of Sweden.

This article is devoted to the problems of development in the social sector of the Kingdom of Sweden. The Author analyzed the positive and negative factors of the genesis of the Swedish model and the components of the social welfare system of the Kingdom of Sweden. There were exposed the reasons of the need to reduce social protection of citizens.

Keywords: welfare state, social protection of citizens, social justice, state social insurance, Kingdom of Sweden.

УДК 349.3+364:371.217.46

Плахтій Ю. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СТУДЕНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено дослідженню основних пріоритетів та напрямів розвитку системи соціально-правового захисту здобувачів вищої освіти в європейському просторі. Проаналізовано нормативно-правову базу з вказаної проблематики. Розкрито перспективні напрями співпраці держав-учасниць Болонського процесу з метою забезпечення соціального виміру вищої освіти.

Ключові слова: соціальний захист, студент, Європейський простір вищої освіти, Болонський процес, соціальний вимір.

Сучасна вища освіта має справу з серйозними викликами та прагне скористатися можливостями глобалізації і пришвидшеного технологічного розвитку, шукаючи нові джерела постачання освітніх послуг, нових учнів та нові типи навчання. Як наслідок, спостерігається посилення акценту на підготовці студента, адже вища освіта має оцінюватись не тільки за показником додаткової вартості, про що все частіше говорять економісти, а й цінностями розвитку особистості, передачі й використання знань їх критичним розумінням, творчим підходом та здатністю діяти, спілкуватися з людьми з іншого середовища, бути не тільки висококваліфікованими фахівцями, але й справжніми інтелігентами [1]. Крім того, центроване на студентів навчання допоможе йому розвивати компетенції, необхідні для сучасного динамічного ринку праці, та дозволить стати активним і відповідальним громадянином.

В рамках Болонського процесу освіта розглядається як суспільне благо. Це означає, що вища освіта перебуває у сфері державної й суспільної відповідальності, де усі інституції вищої освіти, незважаючи на цілі створення, відповідають на потреби суспільства та забезпеченні необхідними ресурсами для виконання своїх функцій і повноважень: підготовка студентів до подальшого життя в якості активних громадян у демократичному суспільстві; створення та підтримання широкої сучасної бази знань, а також стимулювання дослідницької і винахідницької діяльності. З огляду на це, реформування системи вищої освіти відбувається в тісному зв'язку із європейськими цінностями інституційної автономії, академічної свободи та соціальної справедливості й потребує цілковитого залучення студентів до цих процесів [2].

Тому дослідження засад та пріоритетів соціального захисту студентів Європейського простору вищої освіти у значенні створення відповідних економічних, правових, організаційних умов і гарантій для здобуття вищої освіти, забезпечення рівного доступу, надання якісних освітніх послуг, гарантування основних прав людини на працю та освіту є надзвичайно актуальним для подальшої міжнародної співпраці в освітній та соціальній сферах.

Розгляду проблем реформування системи вищої освіти з врахуванням соціального виміру в європейському просторі присвячені праці таких науковців, як В. П. Андрущенко, В. І. Луговий, В. Л. Савельєв, В. О. Салов, М. Ф. Степко, Т. В. Фініков. Питання соціального захисту молоді та студентства знайшли своє відображення у роботах Н. Б. Болотіної, І. М. Ковчиної, І. С. Ярошенко та ін.

Дослідження нормативно-правової бази, основних принципів та напрямів розвитку соціально-правового захисту здобувачів вищої освіти в європейському просторі.

Реформування системи вищої освіти в рамках Болонського процесу передбачає рішення проблеми соціального захисту та матеріального забезпечення студентів. Тенденції висвітлення даних питань прослідковуються по тематиці зустрічей міністрів держав-учасниць.

Починаючи з Празького саміту представники звертають увагу на важливість соціального захисту студентів, надання їм гарантій щодо реалізації прав та інтересів не залежно від територіальних, національних та інших чинників. Адже виникнення обмежень чи перешкод при вирішенні соціальних питань здобувачів вищої освіти

може стати серйозною загрозою для розвитку й розширення самого Болонського процесу.

Під час зустрічей у м. Берлін та м. Берген учасники вносять пропозиції щодо поліпшення соціальних характеристик Європейського простору вищої освіти з метою посилення соціальної єдності та зменшення соціальної нерівності як на національному, так і на загальноєвропейському рівні. Це, зокрема, розширення доступу до вищої освіти, забезпечення гідних умов проживання та навчання для студентів, створення можливості для завершення навчання без перешкод, пов'язаних із важким матеріальним становищем.

З підписанням Лондонського комюніке подальша співпраця держав-учасниць Болонського процесу у вирішенні соціальних аспектів вищої освіти

розширилася ще й в напрямі подальшого працевлаштування випускників [3]. З метою досягнення визначених пріоритетів уряди отримують рекомендації спрямувати національну освітню політику на максимальне розкриття потенціалу людини з точки зору її особистісного зростання та вкладу в стале демократичне суспільство знань, надавати відповідні потребам студентства послуги, створити гнучкі підходи до навчання в системі вищої освіти, а також розширити доступ до вищої освіти на всіх рівнях, забезпечуючи при цьому однакові можливості. Крім того, уряди отримали рекомендацію зробити систему працевлаштування та кар'єри в державному секторі повністю сумісною з новою системою ступенів. Також важливо, щоб освітні заклади розвивали партнерство та співпрацю з роботодавцями в процесі інноваційних змін навчальних планів, які створюються на основі результатів навчання [3].

На саміті у м. Льовен і м. Лювен-ля-ньов міністри пропонують розширити доступ до вищої освіти завдяки підтримці потенціалу студентів з тих соціальних груп, що недостатньо представлені в вищих навчальних закладах, тобто національні меншини та ін., розробити урядові програми орієнтації студентів і випускників щодо їхнього працевлаштування та кар'єрного розвитку, створити умови доступу до соціального забезпечення для мобільних студентів.

Ефективність роботи з формування єдиного освітнього простору Європи висвітлено у Будапештсько-Віденській декларації. Звіти підтвердили запровадження основних складових соціального захисту здобувачів освіти, але неоднозначна оцінка різних напрямів діяльності щодо реалізації принципів Болонського процесу спонукали до збільшення зусиль з боку учасників в контексті забезпечення рівних можливостей отримання якісної освіти та створення відповідних економічних, правових, організаційних умов [4]. Відповідно до рішення Бухарестського саміту подальша співпраця держав-учасниць з питань соціального захисту студентів належить до пріоритетів Європейського простору вищої освіти до 2015 року, зокрема, в питаннях розширення видів та підвищення рівня відповідності потребам послуг підтримки та консультування для здобувачів освіти.

Всі рішення зазначених самітів та конференцій міністрів знайшли своє відображення у змісті відповідних декларацій, які слугують нормативно-правовою основою забезпечення соціального захисту студентства в Європейському просторі вищої освіти. Це, зокрема, Празьке комюніке міністрів вищої освіти європейських країн (Прага, 19 травня 2001 р.), Берлінське комюніке "Створення Європейського простору вищої освіти" (Берлін, 19 вересня 2003 р.), Комюніке конференції міністрів

країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти “Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей” (Берген, 19-20 травня 2005 р.), Комюніке конференції міністрів європейських країн “На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації” (Лондон, 16-19 травня 2007 р.), Комюніке конференції європейських міністрів вищої освіти “Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті” (Льовен, Лювен-ля-Ньов, 28-29 квітня 2009 р.), Будапештсько-Віденська декларація про створення Європейського простору вищої освіти (Будапешт, Відень, 11-12 березня 2010 р.), Комюніке Бухарестського саміту міністрів європейських країн (Бухарест, 26-27 квітня 2012 р.).

Відповідно до норм прийнятих декларацій соціальний захист студентів в Європейському просторі вищої освіти передбачає створення рівних можливостей у вищій освіті та розширення доступу; сприяння в успішному завершенні навчання; надання фінансової підтримки; керівництво і консультування щодо соціальних, економічних, психологічних, медичних питань та ін.; забезпечення участі студентів в управлінні освітою; гарантування збереження основних прав і свобод людини у зв'язку з мобільністю учасників навчального процесу.

Співпраця держав, які підписали Болонську декларацію, в зазначеному контексті відбувається за такими напрямками: рівний доступ до вищої освіти; студентське самоврядування; мобільність; працевлаштованість.

Розширення доступу до вищої освіти є передумовою суспільного прогресу та економічного розвитку, запорукою соціальної єдності, зменшення нерівності, підвищення рівня знань, умінь та компетентності у світі. Гарантія рівних прав у здобутті освіти є важливим принципом Європейського простору вищої освіти. Держави-учасники домовилися про проведення спільної політики, яка б була спрямована на оптимізацію вищих навчальних закладів, запровадження розширеної системи надання якісних освітніх послуг, розробка гнучких навчальних траєкторій та альтернативних шляхів доступу, в тому числі визнання попереднього навчання [5], створення суспільної різноманітності шляхом залучення студентів із малопредставлених груп чи непрезентабельних категорій (зважаючи на національні, гендерні, вікові та інші особливості), надання фінансової та економічної допомоги здобувачам освіти, особливо тим, що знаходяться в соціально несприятливих умовах, а також забезпечення консультаційними послугами щодо можливості отримання такого виду підтримки [6].

Держави-учасниці гарантують студентству повноправне партнерство в управлінні вищою освітою на рівні з науково-педагогічними працівниками та керівництвом вищого навчального закладу [7]. Створюють умови для активної участі студентів в університетському житті, що дасть їм можливість розвинути інтелектуальну незалежність та упевненість в собі поряд з професійними знаннями та навичками [5], а також самостійно відстоювати свої права та інтереси.

Соціальний захист академічно мобільних здобувачів вищої освіти полягає у розробці низки практичних інструментів щодо фінансового забезпечення мобільності, створення доступної інфраструктури, прийняття норм щодо візового режиму та дозволу на роботу [2].

Особи, які закінчили навчання, потребують підтримки для успішного застосування отриманих професійних навичок на практиці. Норми підписаних в рамках створення Європейського простору вищої освіти декларацій передбачають такі заходи з метою реалізації права на працю випускників: розробка навчальних планів, відповідно до яких студенти отримували б знання, навички та компетенції, які вони потребують у своєму професійному житті; на держаному рівні забезпечення повної сумісності системи працевлаштування та кар'єри з трицикловим принципом навчання; підвищення рівня початкових кваліфікацій; забезпечення постійного оновлення кваліфікованої робочої сили завдяки тісному партнерству між урядами, інституціями вищої освіти, соціальними партнерами та студентами, що дозволить вищим навчальним закладам краще відповідати потребам працедавців, а працедавцями – краще розуміти перспективи в освітній сфері; сприяння розвитку здатності до працевлаштування, що надасть індивідові можливість скористатися можливостями, які з'являються на ринку праці; посилення співпраці вищих навчальних закладів з урядами, урядовими агенціями та працедавцями з метою збільшення доступності та якості роботи служб, що займаються орієнтацією студентів і випускників щодо їхнього працевлаштування та кар'єрного розвитку; включення до освітніх програм стажування на робочому місці та навчання на роботі [2].

Варто зазначити, що успіх втілення даних положень залежить не тільки від узгодженої міжнародної співпраці, але й від особливостей системи освіти, соціально-економічного, політичного та культурного середовища тієї чи іншої країни.

Таким чином, держави-учасниці взяли на себе зобов'язання реформувати національну систему вищої освіти з врахуванням соціального виміру, а уряди отримали відповідні рекомендації для розробки дієвих механізмів здійснення соціального захисту студентства, зокрема:

- визначити цільові групи здобувачів вищої освіти для надання їм необхідної допомоги;
- забезпечити відповідну фінансову підтримку студентів не лише у навчанні, але й в соціальних, економічних, культурних, психологічних та медичних питаннях;
- покращити доступ до вищої освіти для недостатньо представлених груп, щоб студентська репрезентативність якнайширше відображала різні верстви населення;
- відстоювати активну студентську участь у всіх сферах громадського життя, які стосуються їх академічного та особистого розвитку у вищій освіті;
- створити систему обміну досвідом і рівним навчанням професіоналів у студентських справах і послугах;
- забезпечити безкоштовну інформацію та консультування стосовно соціальних, економічних, психологічних, медичних проблем;
- розробити механізм обміну персоналом та програмами щодо студентських справ та послуг в Європейському освітньому просторі.

Використані джерела:

1. *Степко М. Ф.* “Розвиток Болонського процесу протягом 2000–2011 рр. і завдання на період до 2020 р.” : Виступ на семінарі для координаторів ЄКТС, 20.09.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mnau.edu.ua/files/03_05/2012-stepko.pdf
2. Комюніке конференції європейських міністрів вищої освіти “Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті” (Льовен, Лювен-ля-Ньов,

- 28-29 квітня 2009 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ubs.gov.ua/files/462_files_1/louvain.pdf
3. Комюніке конференції міністрів європейських країн “На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nmu.edu.ua/bolon13.php>
  4. Будапештсько-Віденська Декларація про створення Європейського простору вищої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.nau.edu.ua/uk/Edu Process/Bologna/budviddek/>
  5. Бухарестське комюніке “Використання нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tempus.org.ua/uk/news/756-novini-rozvitku-bolonskogo-procesu.html>
  6. Комюніке конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти” Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_576
  7. Берлінське Комюніке “Створення Європейського простору вищої освіти”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_754

Плахтий Ю. В. Основы социально-правовой защиты студентов в Европейском пространстве высшего образования.

Статья посвящена исследованию основных приоритетов и направлений развития системы социально-правовой защиты студентов в европейском пространстве. Проанализировано нормативно-правовую базу по указанной проблематике. Раскрыты перспективные направления сотрудничества государств-участниц Болонского процесса с целью обеспечения социального измерения высшего образования.

Ключевые слова: социальная защита, студент, Европейское пространство высшего образования, Болонский процесс, социальное измерение.

Plakhtii Yu. V. The basics of the students' social defence in European education area.

The article is devoted research of basic priorities and directions of development of the system socially-legal defence of students in European Higher Education Area. Author analyses legal basis of the indicated problem. There were exposed the perspective ways of collaboration between states-participants of the Bologna process in order to improve social dimension in higher education.

Keywords: social defence, student, European higher education area, Bologna process, social dimension.

УДК 328.1

Рябека О. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**ТАЄМНИЦЯ СВІТОВОГО УРЯДУ:
ПОГЛЯД НА ГЕНЕЗИС І СТАНОВЛЕННЯ**

У статті розглянуто момент становлення Світового уряду як органу управління планетарним соціальним розвитком. Увагу зосереджено на тому, що паралельно іде формування двох видів Світового уряду: таємного і легітимного. Генетично вони породжені тенденцією глобалізаційного процесу, що обумовлює становлення організаційної єдності планетарної спільноти. Подано їх параметричну характеристику і умови становлення у дискурсі XXI століття.

Ключові слова: Світовий уряд, світова спільнота, національні держави, Інтерократія, таємний уряд, легальний уряд, мондіалізм, новий порядок.